

A modul kódja:

P.2.5

A MODUL CÍME

Lovas Nemzet

A modul felhasználási területe: harmadik, negyedik évfolyam.

KÉSZÍTETTE/készítették:

Málik György

ISKOLA NEVE: Pétervásárai Tamási Áron Általános Iskola

A modul végleges változatának kialakításban közreműködtek (bokoriskolák szakértői):

1.2.....3.....

4.....5.....6.....

Iskola neve:

MODULTÉRKÉP

A modul kiemelt és általános céljai:

A ló, úgy tartják az Úristen legszebb teremtménye, egyszersmind az ember legnemesebb hódítása.

A modul kiemelt célja a ló és ember kapcsolatának megismertetése, a lovas életbe, a lovas kultúrába való bepillantás. A lónak mint az ember leghűbb és legközvetlenebb társállatának, sokoldalúságának a megismerése.

Történelmi szerepeiről való ismeretek megszerzése.

Ha tíz tanulóból legalább egy gyerekben felébred a szunnyadó ősi ösztön, s a lovas élet a saját élete részévé válik, már volt értelme ezen modul megírásának.

Tartalmi fókusz:

- **A magyar nép lovas nemzet, ezen értékek és kincsek megismerése szorosan kapcsolódva, egyszersmind kiegészítve a természetismereti, történelmi tudást.**
- **A lovas sportok az egészséges életmód szerves részét kell, hogy képezzék.**
- **A sérült gyermekek rehabilitációjának a lovas terápia elengedhetetlen része.**

Fejlesztési fókuszok:

- **A tanulók látásmódjának a szélesítése, ismereteik bővítése.**
- **Történelmi, természetismereti tudásanyag bővítése.**
- **Új, hasznos sportok megismerése**
- **A szabadidő hasznos eltöltése**

A modul kapcsolódik a következő modulokhoz	Természetismereti modulok Történelmi eseményeket feldolgozó modulok Néprajzi ismereteket bővítő modulok. Sporttal, egészséges életmóddal foglalkozó modulok.		
A megvalósításához szükséges szakmai kompetenciák	Történelmi, természetismereti, néprajzi alap tudás, általános műveltség ezen témákban. A lovas élet, kultúra, a lovas sportok ismerete. A ló szeretete.		
1. Részmodul címe A lovakról	2. Részmodul címe Híres magyar lovak	3. Részmodul címe A ló mint az ember legnemesebb hódítása.	
-A lovak kialakulásának megismerése, lófajták hasznosításuk szerinti megkülönböztetése.	Néhány híressé vált magyar versenyló megismerése, akikre igazán büszkén gondolhat minden igaz magyar.	A lovak hasznosságának előtérbe helyezése. Fontos tevékenységeik megismerése az ember oldalán.	
A részmodulban fejlesztendő kompetenciák: - anyanyelvi, kommunikáció - kulturális tudatosság és kifejezőkészség - természettudományi kompetenciák	A részmodulban fejlesztendő kompetenciák: - anyanyelvi, kommunikáció - kulturális tudatosság és kifejezőkészség - természettudományi kompetenciák	A részmodulban fejlesztendő kompetenciák: - anyanyelvi, kommunikáció - kulturális tudatosság és kifejezőkészség - természettudományi kompetenciák - szociális kompetenciák	

- szociális kompetenciák	- szociális kompetenciák	
Tartalmi egységek bemutatása: - A lovak eredete - Őslovak - A ló házasítása - Néhány kedvelt lófajta a, Hidegvérű lovak: - Muraközi ló - Magyar hidegvérű b, Sport lovak: - Lipicai	Tartalmi egységek bemutatása: - Kincsem - Imperiál - Overdorse	Tartalmi egységek bemutatása: - A katona lovak - Munkalovak (fuvaros lovak) - Mezőgazdasági lovak - Bánya lovak (igavonó lovak) - Sport és verseny lovak (arab telivérek, angol telivérek)

ENI II. találkozó - 4. számú háttéranyag a fejlesztés megkezdéséhez
Budapest, 2013.10.07.

-Kisbéri félvér -Nóniusz -Gidrán			
Részmodul időkerete - 2 óra	Részmodul időkerete - 2 óra	Részmodul időkerete - 2 óra	
A modul összórászáma: 6 óra			

MODULLEÍRÁS

I.Részmodul: A lovakról				
Módszerek, tevékenységek	Feladatok leírása Pedagógus	Feladatok leírása Tanuló	Értékelés	Eszközök
A lovak eredete Őslovak: Ráhangelődés a témára. Csoportok alakítása. A csoportok feladata,a hozott szakkönyvekből , lexikonokból, lovas témájú cikkekből, állattenyésztéssel foglalkozó szaklapokból egy öt perces kis prezentáció, figyelem felhívó szöveg írása, mely a lóról kell szóljon. A lovakról általánosságban: Ismeretközlő anyag: Megfigyelési szempontok	Segítségnyújtás a csoport alakításhoz. Figyelem felkeltő szöveg írásának koordinálása . A Magyar Lótenyésztő és Lovas Szervezetek Szövetségének ismertető kiadványa, megtekintése Ismeretanyag:	Közös munka. Egy tanuló a csoportból felolvassa az elkészült írásokat.	Közös értékelés.	Toll írólap újságok lexikonok enciklopédiák szaklapok

megadása. - honnan származik? - hol találtak adatokat? stb. -Gyűjtsd ki az ismeretlen latin kifejezéseket, latin neveket, ezeket később megbeszéljük, miért használják ezt az egyetemes közös nyelvezetet a tudósok.	A ló kialakulásának folyamatát brit peleontológusok kezdték el kutatni a 19.század második felében .Sir Richard Owen 1840-ben írt először egy London környékén talált,kövületben megmaradt lófajtaról,melynek a Hyracotherium nevet adta. A lelet kb. 55 millió éves volt. A kutatások a század közepén Észak-Amerikába tevődtek át.1876-ban,az USA déli részén,egy eocén sziklában megtalálták a ló ma ismert legkorábbi őseit Ez a korai előd körülbelül 55 millió évvel ezelőtt élt a Földön, és megtalálható volt az akkor még egybetartozó,összes mai kontinens .Ez az első,kb. rókaméretű korai mini ló az Eohippus nevet kapta a tudósoktól. Az aprócska, kb. 35 cm magas,elsősorban lombokkal és cserjékkel táplálkozó élőlény még nem rendelkezett patákkal: az elülső lábain 4,míg a hátulsókon 3 ujjja volt. Fejformája,testfelépítése és lábszerkezete leginkább egy rókáéhoz,farka pedig a mai szamáréhoz hasonlítható. Az erdőkben élő barna,zebracsíkos Eohippus környezetébe illő színének köszönhette túlélését. A következő fejlettségi szinten lévő ló elődök,a Mesohippus és a Miohippus kb 25-40 millió évvel ezelőtt,az oligocén és a miocén			

	idején jelent meg .Ebben az időben az erdős és mocsaras vidékek egy részének helyét már füves területek vették át. A Mesohippus és a Miohippus két hasonló felépítésű ősló volt .Mind elülső,mind hátulsó lábaikon 3 ujj volt,de testtömegük nagy részét már a legnagyobb,középső ujj viselte. 25 millió évvel ezelőtt,a miocén korban az őserdők egy részének helyén szavanna és sztyepp alakult ki. Az ekkoriban élő állatok fogazata alkalmassá vált a fűfélék legelésére. Kb. 17 millió évvel ezelőtt,a késő miocén idején,Észak-Amerikában tűnt fel a Merychippus. Ennek a kb. 90cm magas mini lónak a fogazata már egészen hasonló volt a mai lovakéhoz,így a keményebb,durvább füveket is meg tudta rágni .A Merychippus már egyetlen ujjon járt,bár a mellette levő két ujj csökevénye még megvolt. Ez a kis ló már bizonyítottan csoportosan élt. A Pliohippus kb 6 millió évvel ezelőtt élt a Földön .Ez volt az első,egy lábujjal rendelkező,már ténylegesen patásnak nevezhető állat az evolúció folyamatában. A Pliohippus kb. 120 cm marmagasságú volt,és az egész világon elterjedt,de mintegy 8000 évvel ezelőtt,máig			

	ismeretlen okokból eltűnt Amerikából. Ezután az Újvilágba legközelebb az 1400-as évek végén, a spanyol hódítók segítségével jutottak lovak. A ma élő ló, az Equus caballus kb 1 millió évvel ezelőtt jelent meg a Földön. Ezek a lovak már mind pusztákon és sztyeppéken éltek. A korai zebracsíkok már csak a farukon és a végtagjaikon voltak fellelhetők, és egyre több ló szőrszíne alkalmazkodott az új környezethez: az egérszürke, fakó és világos pej színek váltak általánossá ebben az időszakban. Ismeretközlő anyag: Hétezer évvel ezelőtt a mai Mongólia területén élő emberek házasították a lovat: rénszarvasok pótlására fogták be a vadlovakat, hátszlónak és igavonónak használták. A ló dolga az ember mellett alig változott az	Megfigyelési szempontok megbeszélése. A csoportok értékelik egymás munkáját.		

A ló házasítása: Ismeretközlő anyag feldolgozása. A szöveg felosztása annyi részre ahány csoport van, s mindegyik csoport az adott szövegrészt feldolgozza, tanári segítséggel. Egy pár mondatos ismertető szöveg írása, vagy rajz készítés, esetleg föllehető képekből kis tábló készítés.	évezredek során. Az ember munkára fogta és utazott rajta. Csak az utóbbi pár száz évben, a lóversenyek és a lovasjátékok elterjedésével lett újabb feladata. Az ember a föld különböző tájain honos fajtaikat házasította, hogy az elvégezendő feladatra a legalkalmasabbat tudja felnevelni. A különböző célra különböző lófajták váltak be. Így például mezőgazdasági munkára a nálunk muraközinek nevezett robosztus erőgépszerűek, lóversenyeken az angol telivérek, katonaságnál a porosz lovak. Ma már tenyésztenek nagyon szép, kis termetű törpelovakat kizárólag hobbiból, vagy azért, mert jól mutatnak az udvaron. Az állatok, köztük a vadlovak házasítása az emberiség fejlődésének és a nagy civilizációk kialakulásának egyik kulcs lépése volt. A ló élelemként és szállítóeszközként foglalt el fontos	Szöveg megfigyelése, értő olvasása, értelmezése. A szöveg alapján a mini reprezentáció készítése.	A csoportok munkáját a csoportvezetők bemutatják, óra végén. Ezekből közösen a legjobbat kiválasztjuk.	

	helyet az emberiség életében, és a bronzkor óta a harcászatban is jelentős a szerepe. A régészeti leletek alapján a lovak házasítása legkorábban az újkőkor és a bronzkor közötti időszakban (6-7 ezer évvel ezelőtt) ment végbe. Achilliék vizsgálatait azt mutatják, hogy több kancavonalat házasítottak. A vonalak zömének szétválása is az újkőkor idejére tehető. Modern lovak legutolsó közös őse mintegy 140 000 évvel ezelőtt élhetett, és az új kőkori és bronzkori időszak közötti periódus óta számos csoportot házasítottak Eurázsia különböző területein.			

Gyűjtőmunka a következő óra anyagához: Képek, leírások, történetek, családtagok megkérdezése a különböző lófajtákról.				
Néhány kedvelt lófajta, hazánkban. a, Hidegvérű lovakról: -Magyar hidegvérű - Muraközi	A tanórára hozott anyagok csoportosítása megbeszélése. Ismeretközlő anyag meghallgatása, majd egy kisfilm megtekintése a magyar lófajtákról. Megfigyelési szempontok kiosztása. Hidegvérű lovak: A hidegvérű lovak nyugodtak és megfontoltak, gyakran lassúak, nehézkesek. Egy ilyen lovat határozott, tiszta utasításokkal kell irányítani. A lovak motiválása gyakran komoly erőfeszítésbe			

	kerül. A hidegvérű lovak leginkább nyugodtságukról és kedvességükről ismertek. Míg a melegvérű lovak főként versenyekre, és tapasztalt lovasok alá ajánlottak, a hidegvérű háttasok fiatal, tanuló lovasok, valamint hobbilovasok számára a legalkalmasabbak. A legtöbb hidegvérű lovat viszonylag könnyen ki lehet mozdítani megszokott környezetéből, terepen, ringben, felvonulásokon kiválóan teljesítenek. Bár főként kezdő lovasoknak ajánlottak, a hideg vérmérsékletű lovakat gyakran nehezen lehet irányítani. Nem túl mozgékonyak, gyakran sürgetni kell őket, hogy mozduljanak. A hidegvérű lovak személyiségjegyei: Lassú, puhatolózó járásmódInkább a mellső lábaikra támaszkodnakCsendesek, nem ijedősekKönnyen alkalmazkodnak az új környezethezLehetnek sportosak, de ez nem kimondottan jellemzőJól viselkednek			

	Könnyen irányíthatóak Vársárláskor egy lovasnak tudnia kell, hogy melyik a hideg- és melyik a melegvérű ló, és nagyjából azt is tudnia kell, hogy milyen ló illik hozzá a legjobban. Muraközi: A muraközi egy közepes méretű igásló. Szelíd, energikus és készséges. A fajtát Magyarország déli részén, a Mura folyó vidékén tenyésztették ki. A muraközi ló híres arról, hogy sokáig bírja viszonylag kis mennyiségű táplálékkal is. A lovak hamar felnőnek és a munkabírásuk már fiatal korukban is nagyobb, mint a legtöbb igáslóé. A muraközi lovak erős, aktív állatok, mezőgazdasági munkálatokhoz kiválóan alkalmazhatóak. Annyira megfelelnek a magyar követelményeknek, hogy az első világháborút követő időszakban az országban minden ötödik ló muraközi volt. A második világháborúban sajnos nagyon sok ló elpusztult, és a folyamatos erőfeszítések ellenére, valószínűleg a muraközi lovak létszáma soha nem éri el a régi csúcst. A lovak tartása viszonylag gazdaságos, ugyanis			

	kevés takarmánnyal is nagyon jól bírja a munkát. A magyar hidegvérű: A hidegvérű ló erősen eltér melegvérű társaitól. Erősebb a csontozata, nagyobb az izomtömege, lassabb a mozgása; egészében hidegebb, hűvösebb a vérmérséklete. Hidegvérű lovak valószínűleg már a honfoglalás korában is éltek a Kárpát-medencében, de nagyobb mértékű elterjedésük az 1880-as évekre tehető, s először a Dunántúlra volt jellemző. Lipicai: Igen tanulékony, nagyon engedelmes, jó munkakészségű, szilárd szervezetű, ellenálló, nem nagy igényű fajta. Elsősorban fogatóló, kiváló hintós és kocsiló, emellett a spanyol iskolában hagyományosan használt lófajta. Nemzetközileg igen eredményes a fogatsport területén. Általában szürke, de gyakran előfordul fekete, sőt pej is. Bottal mért marmagassága 152–162 cm.			

Kedvelt magyar sport ló fajták: -Lipicai -Kisbéri félvér -Nóniusz -Gidrán Megadott fajta jellemzők alapján a tanórára hozott képekből a fajta kikeresése, és egy „fajta tabló” készítés, ahol különböző tevékenységek közben látható az adott lófajta. Pl.: Fogathajtás, díjugratás, military, esetleg mezőgazdasági munka stb.	Küllem A lipicai nem túl nagy méretű, nemes, de nem finom fejű. Nyaka magasan illesztett, rövid. Izmos hátú ló, jól izmolt farú, inkább dongás, mint mély, korrekt lábállású, kemény patájú fajta. Ügetőmozgására jellemző a magas lábemelés és az akciós mozgás. A fajtában sok a szürke, de pej és fekete színű is előfordul. Feje jellegzetes kosfej. Nyaka izmos, rövid. Fülei különlegesen nagyok. Kisbéri félvér: A kisbéri félvér lovak a lovassport valamennyi ágában eredményesen használhatók. Az angol telivérhez igen hasonló, elegáns megjelenésű, szilárd szervezetű hátsóló, amely könnyebb hámos munkára is alkalmas. A kancák marmagassága bottal 163-179 cm. Leggyakoribb színe a sárga és a pej, de előfordul szürkében és feketében is. A kisbéri félvért leggyakrabban nyereg alatt használják, nagyon eredményes díjugró és	A szöveg megfigyelése az ismertető jegyek lejegyzetelése. Képek keresése, csoportosítása, válogatása a tabló készítéshez a megadott szempontok alapján.	Elkészült tablók, színezése, esetleg feliratozása, majd a faliújságon történő bemutatása.	Képek Olló Ragasztó Színes ceruzák Zsírkréta

	díjlovagló kategóriákban. Fogatlónak is kiváló. Sportló létére elég okos. A kisbéri félvér egyike őshonos lófajtáinknak. Nóniusz: A nóniusz Magyarországon, a mezőhegyesi ménesben kitenyésztett, törvényileg védett lófajta. A fajta az angol félvér jellegűek egyik legtömegesebbike. Két típusa alakult ki, a nagyobb testű, jórészt fekete mezőhegyesi, valamint a kisebb, szikárabb, többnyire pej színű hortobágyi. A sárga színű egyedeket nem törzskönyvezik. Bottal mért marmagassága 155-165 cm. Munkakészsége páratlan. Nyugodt vérmérsékletű, tartós teljesítményre képes igásló és fogatló valamint nagyszerűen bevált az ugrósportban. A hobbi lótarásban is bizonyított, mint mindenek.			

	A fajtát jelenleg megpróbálják könnyedebbé és gyorsabbá tenni, angol telivérek tenyésztésbe állításával (cseppvérkeresztetés). Ezek a nóniuszok már inkább megfelelnek a mai fogatsport követelményeinek. Nagyon jó ugróló, és imád bakolni. . Előforduló színek: fekete, pej. Gidrán: Nemzeti kincsnek számító, a mezőhegyesi ménesben kitenyésztett lófajtáink egyike. Melegvérű, szilárd szervezetű. Erős csontozatú, középnehéz fajta. A mének bottal mért marmagassága 160–168 cm, a kancáké 155–167 cm. Színe kizárólag sárga lehet, többkevesebb fehér jeggyel. Könnyű, elegáns kocsilóként is használható. Feje az angloarabokra jellemzően nemes, szikár, inkább egyenes profilvonalú. Nyaka középmagasan illesztett, hosszú, jól ívelt, esetleg középhosszú. Marja hosszú, magas kifejezett baltavágással. Többnyire jól izmolt. Az angol telivér kedvező			

	maralakulása kifejezésre jut. Háta, ágyéka középhosszú, feszes, széles, jól izmolt. Az angol telivér génhányadtól függően a mellkas többé vagy kevésbé mély, de mindig terjedelmes. A lapockája dőlt, jól izmolt, terjedelmes, elég hosszú. Kéthasznú, egyaránt alkalmas háta- és fogat lónak. Mint sportlovat is kedvelik, fogathajtásban és díjugratásban is eredményeket ér el.			

II. Részmodul: Híres magyar lovak

Módszerek tevékenységek	Feladat leírása Pedagógus	Feladat leírása Tanuló	Értékelés	Eszközök
Híres magyar versenylovak megismerése, akik életükben kiemelkedő teljesítményükkel méltán szereztek nevüknek elismertséget világszerte.	Ismeretközlő anyag elkészítése előzetesen, ezen anyagok kiosztása a csoportnak. Fényképek, korabeli újságcikkek, riportok csatolása az anyaghoz. Kincsem: (Kisbér, 1874. március 17. – Kisbér, 1887. március 17.) többszörös díjnyertes	Csoportok alakítása. Ismeretközlő anyag elolvasása, értelmezése, megbeszélése, feldolgozása! Képekkel, cikkekkel illusztrált kis előadás készítése, amit	Csoportok munkájának megbeszélése az óra végén, és értékelése közösen.	Feldolgozandó ismeretközlő anyag. Képek Újságcikkek Olló A4-es lapok Íróeszköz

Az óra keretén belül, különálló csoportok alakulnak. (három csoport, mivel három híres lovat fogunk megismerni) -Kincsem -Imperiál -Overdorse	magyarországi versenyló, a legyőzhetetlen „csodakanca”. Kincsem karrierje kétéves korában, 1876-ban kezdődött. Tréner az Angliából Magyarországra, Gödre települt Hesp Róbert volt. Akkor még nem sejtették, hogy már a neve is telitalálat, hiszen valóban kincset ért tulajdonosának, sőt az egész nemzetnek is. Legkedvesebb társa egy fekete-fehér nőstény macska (Csalogány) volt, amely nélkül Kincsem egyetlen versenyére sem volt hajlandó elindulni. Legendák keringtek arról, hogy milyen kétségbeesetten kereste Kincsem egész istállószemélyzete a boulogne-i kikötőben elkóborolt macskát. Kincsem kissé „bogaras” és kényes jószág volt, különösen a vízre volt érzékeny. Ismertté vált a történet, miként sikerült a baden-badeni versenypálya közelében megfelelő vizet találni, mivel a már egy napja szomjazó Kincsem rá sem hederített az addig felkínált ivóvízre. Élete során, két- és ötéves kora között, négy teljes szezonon keresztül 54 versenyen indult és Európa legjobbjait verve mindig győzött, ezzel a telivértenyésztés történetének legendás alakjává vált. Teljesítményét soha egyetlen versenyló sem	megegyezés alapján a csoport bármely tagja előadhat, vagy esetleg többen is.		

	tudta elérni, ezzel az egész magyar versenylótenyésztésnek szerzett világhírnevet. Leszármazottai eljutottak a világ neves tenyésztőistállóiba. Számos versenyt neveztek el a csodakancáról olyan országokban is, ahol a kanca élete során meg sem fordult. A Kincsem Parkban, a budapesti galopp-pálya bejáratánál 1977-ben felállították a csodakancát ábrázoló életnagyságú bronzszobrot, Tóth Béla alkotását. Tápiószelén, a Blaskovich család kastélymúzeumában is megtalálhatóak a leghíresebb magyar versenyló emlékei. Csontváza a budapesti Magyar Mezőgazdasági Múzeumban van kiállítva, ahol megtekinthetők kitüntetései, érmei is. Imperiál: (Kisbér, 1960. február 14. - Kerteskö, 1989.) a 20. század egyik legjobb tenyésztésű magyar versenylova.			

	1960. február 14-én született a kishéri ménésben. Tenyésztője Rádoki József, a ménés újjászervezője. Az angol telivér mén apja a kiváló versenyló Imi, anyja az olasz importból vásárolt kanca, Hurry. Az aranyszőrű pej csődört már fiatalon félreismerték. A szakértők rossz véleményeket írtak róla, mivel nem volt "tipikus" telivér. A nagy termetű csókaszemű mén első ránézésre nem ígért sokat: homlokától a szájáig széles hókával díszített sárga szőre, élénksége és kesely lábai nem jellemzők a jó telivérekre. Imperiál egy fiatal trénerhez, Aperiaanov Zakariáshoz került, az ő keze alatt futotta be fantasztikus pályafutását. Már az első versenyeken rácsáfolt a kinézetét illető babonára. 3 versenyévadban - 1962-1964 között - nem akadt ellenfele a versenypályán, Magyarországon veretlen maradt. 26-szor startolt, 21-szer nyert. Megnyerte az Osztrák Derbyt, a Magyar Derbyt, a Szocialista Országok Nagydíját, kétszer az			

	Ausztriai Díjat. Legnagyobb sikere egy 2. helyezés a Baden-Badeni Nagydíjon. 4 évesen már európai hírességként ünnepelték országszerte. 1964-ben újabb németországi nagydíjgyőzelmek után Skandináviából is győztes trófeával, a malmői Jubileumslöpping serlegével tért haza. 5 évesen már nem versenyzett, lábai kifáradtak és meggyengültek. Csaknem negyedszázadot töltött a Diópusztai, majd a bakonyi Kerteskői Ménesben tenyészménként. 531 utódja közül 348 indult versenyen, összesen 900 díjat nyertek Magyarországon és világszerte. Overdorse: (Egyesült Királyság, Anglia, Nottinghamshire, 2005. április 2. –) pej mén, az utóbbi évek legsikeresebb, magyar színekben versenyző lova. Pályafutását a szakértők Kincsem – a „csodakanca” – életéhez hasonlítják. 2008 decemberében a világranglista harmadik helyén állt, Európában a legjobb eredményt elérő ló			

	volt. Jelenlegi becsült értéke 5 millió euró, mintegy 1,5 milliárd forint. A Lóversenyszervezők Nemzetközi Szövetségének (International Federation of Horseracing Authorities) világranglistáján, amely a 2008. november 1. és 2009. május 17. között lefutott versenyek alapján készült, az összesített rangsorban Overdose – valamennyi távot, évjáratot és kontinenst tekintve – a tizennegyedik helyen állt. A négyévesek között ötödik, az európai lovak között negyedik, a rövidtávú lovak között pedig harmadik volt. Overdose tizenkét egymást követő győzelmével a valaha élt versenylovak veretlenségi örökranglistájának a 11. helyén áll. Betegsége miatt 2010. július 18-án, 15 hónap kihagyás után állt újra versenybe a Szlovák Derby „Cena Mysa” versenyszámában, ahol a 13. győzelmét is megszerezte. Nagy visszatérése a versenyzésbe folytatódni látszott 2010. augusztus 15-én a Bestens-Pannónia Életbiztosító Díjon Budapesten, mert itt is rajt-cél győzelmet aratott. Következő			

	versenyén Baden-Badenben azonban megszakadt a sikersorozat, Overdose egy szerencsétlen rajt után csupán hetedikként érkezett a célba és veretlensége ezzel megtört. Ennek ellenére Overdose Magyarország egyik legsikeresebb lova, melyet azzal is bizonyított, hogy hosszú betegsége után 2011. április 17-én Hoppegartenben rajt-cél győzelmet aratott 1000 méteren, új pályacsúcsot állítva be.			

III. Részmodul: A ló mint az ember legnemesebb hódítása

Módszerek tevékenységek	Feladat leírása Pedagógus	Feladat leírása Tanuló	Értékelés	Eszközök
A lovaknak az ember mellett végzett tevékenységei, nélkülözhetetlen munkája. Az adott órakereten belül, különböző feladatok során megismerjük a. - Katona lovak - Munkalovak - Bányalovak	Anyaggyűjtő munka szervezése, koordinálása. Ismeretanyag összeállítása, s ennek a tanulók számára rendelkezésre bocsájtás. A tanulók felkészítése a paraszti udvar látogatásra, megfigyelési szempontok kiosztása. A megfigyelési szempontok jelen esetben az előző órán feldolgozott, és a korábban begyűjtött ismeretek, valóságban történő megtekintése. Ismeretanyag: Katonalovak: Szeretnék egy pár szót ejteni a katonalovakról, hogy ne kerüljenek feledésbe, mivel ők is markánsan kivették a részüket a háborúban. A	Gyűjtőmunka Fényképek, filmanyag gyűjtése, internet segítségével Beszélgetések mezőgazdasági munkával foglalkozó emberekkel. Beszélgetés, információ gyűjtés öreg paraszt emberekkel, kik még dolgoztak a lóval.	Közös anyag feldolgozás, megbeszélés.	

- Sportlovak, versenylovak szerepét. Munkalovak élete a hétköznapiakban. (Látogatás egy helyi mezőgazdasági vállalkozóhoz, akinél még munkában állnak a lovak)	bátor,nemes erős állatok engedelmesen végrehajtották a katonák parancsait, a rájuk rótt feladatokat erejükön felül teljesítették. A harcoló honvédek bajtársai voltak, velük együtt nélkülöztek küzdöttek a betegségekkel az időjárási viszontagságokkal, és a végrehajthatatlan feladatok leküzdésében is a társaik maradtak. A lovak ellátása komoly igénybevételt jelentett minden hadseregnek, de viszont nélkülük nem boldogultak volna. A világháborúban nem csak katonalovak, hanem képzetlen lovak, igáslovak és versenylovak is részt vettek. Gyakran emlegették a magyar nemzetet lovas nemzetként, hiszen lovaink messze földön ismertek voltak. A lovak szeretete és hozzáértése eredményeként büszkén vették tudomásul elődeink az elismerést mely szerint a magyar ló, és a magyar katonaló etalon. Szeretnék bemutatni szakkönyveket amik a lovak neveléséhez és ápolásához nyújtottak segítséget amikor még lovas nemzet voltunk. Bátor és hős paripák, című kis film megtekintése. Mezőgazdasági munkalovak: Ornyik Sándor: Lovaink évszázados verejtéke a mezőgazdaságban „A földművelésből élő parasztság gazdaságainak vonóerejét egykor az ökör és a bivaly képezte. A különböző lófajták keresztezéseként, valamint a	Mezőgazdasággal foglalkozó szaklapok böngészése információ gyűjtés céljából.		

	szántóföldön termesztett takarmányok eredményeként az alacsony, szívós, igénytelen, betegségeknek ellenálló keleti lófajták magasabbra nőttek, rámásabb, erősebb csontozatú utódok nőttek fel. E fejlődési folyamatot paraszt őseink saját hasznukra fordították. A nyereg alatt nagy távolságokat bejárt, kalandozó ősök lova a helyi földművelés igavonó állatává vált Földeken és utakon mindenkor Az önállóságát elnyert jobbágy földjét lóval művelte, azzal szállította terményeit piacra és vásárba és mindent elvégzett lovaival. Mindezt nem központi utasításra tette, hanem napi megélhetése és családja felnevelése céljából életösztöne alapján. A történelem viharait, háborúit túlélő parasztnak hűséges segítője mindig a ló volt. Együtt harcoltak, éheztek és véreztek, közösen küszködtek létfenntartásuk érdekében.			

	Időben tovább haladva jutunk el a XX. századig, amely időszakhoz már személyes tapasztalatok is kötődnek. Vénám és paraszti származásom alapján a ló munkáját részletesen bemutatva osztom meg tapasztalataimat a tisztelt olvasóval. A magyar paraszt vénájában mindig csörgedezett olyan vér, mely arra készítette, hogy lóközelbe kerüljön. Szerette és büszke is volt szép, nemes lovaira. Minden vonóerőt igénylő munkát elvégzett velük, miközben ellette is kancáit. Őseitől örökölte, hogyan lehet a vemhes kancát az ellés napjáig vetelés nélkül igazni. A „lóvéna” paraszt szégyellt szamarat és öszvért hajtani. A ló igénybevétel célja elsődlegesen mindig a talaj egész évi megművelése volt. A tanyasi és a falusi gazda udvarán minden talajművelő eszköz rendelkezésre állott. Egyfejes és kétfejes eke, fogas, borona, vetőgép, lókapa és fahenger. A lovasgazda számára óriási előny volt a termés hozam szempontjából, hogy a legideálisabb időben tudta végezni a talajművelést. „Tegnap még sáros, holnap után			

	pedig már száraz a föld”. E bölcs paraszti mondást nem szükséges elemezni. A lovak számára a legnehezebb munkának mindig az őszi mélyszántás bizonyult. A száraz, rögös, kötött talaj 25-30 cm-es mélyszántása a legerősebb, jól kondicionált parasztlovat is próbára tette. Ezért volt gyakori, hogy az eke elé fogott 2 öreg ló mellé, hármas kisafára fogatolva már a kétéves csikót is befogták. Szántóföldi terményeiket a parasztok lőcsös igáskocsin szállították. Az oldalmagasító deszkák nagymennyiségű ömlesztett termény szállítását tették lehetővé. Kévés gabona, szalma és széna szállítása esetén oldalanként a lőcsök mellé lánccal hosszú akácfa vendégoldalt csatoltak, melyet egy-egy erős keresztfa tartott az oldal felett. A fogattal végzett talajmunka kora tavasszal erőpróba volt a lovak számára, melyek csüdig, fél lábszárig jártak a puha, télen felázott szántáson. A jó parasztló hátulsó lábaival az elülső lábak nyomába lépett, megkönnyítve a haladást.			

	Amikor tavasszal a hó elolvadt, a sáros, ragadós kötött talaj „lónyúzósnak” bizonyult. A lőcsös kocsi kerekének küllői közé olyan mennyiségű sár tapadt, hogy esetenként a lőcs és a kocsioldal közé ékelődött sár a kerekek fordulását is gátolta. Amikor az erejüket vesztett lovak maguktól leálltak, a hajtó egy ásó vagy hosszú karó segítségével eltávolította a küllők közül a sarat, majd szólította a néhány percet pihenő lovakat. Mindez addig ismétlődött, amíg a fogat elérte a makadám kövesutat. A Tisza és a Körös folyók gátjának rámpái húzásbiztos, nyugodt, jó szándékú lovakat igényeltek. Az emelkedőn megállás nélkül kellett a terhelt kocsit felhúzni, mert a leállt kocsi visszagurulás esetén tragikus feldőlést jelentett. Lefelé menet kizárólag a nyakló és rúdtartó lánc fékezésével kellett a kocsit leengedni. Legveszélyesebbnek a kompjáró bizonyult, mely kockakővel volt kirakva, vizes időben csúszott. Lefelé menet előtt 1 vagy 2 hátulsó kereket kellett láncsal vagy S kapoccsal megkötni úgy, hogy indításkor még forduljon a kerék. A kötött kerék a rámpa aljáig csúszva fékezte a kocsit.			

	Eloldása a komp feljáró „sámlija” előtt történt. A túoldalra átért komptól a felmenő rámpán mozgó kocsit egy révész követte kezében egy 2 méteres rúd végére rögzített faékkal. Amikor a lovak a fáradtság miatt leálltak, a révész a nyeleséket a hátsó kerék mögé tette, megakadályozva ezzel a kocsi hátragurulását. Mindez annyiszor ismétlődött, ahányszor a lovak megálltak. Nem volt kiabálás, ostorozás, ember és ló tette a maga dolgát. A jó parasztot lováról lehet megítélni A paraszt életvitelének és megélhetésének fontos feladatát képezte az általa megtermelt termékek értékesítése. Ezek adás-vételi helye a helyi piacok és a havi állat és kirakodóvásár volt, mint lehetőség. Egyetlen paraszt asztaláról sem hiányozhatott a „Kincses kalendárium”, egész évre jelezve, hogy mikor és hol lesz vásár. A termények és a felnevelt vagy meghizlalt állatok itt találtak vevőre. A gazdák sokszor 30–50 km távolságra is elmentek fogataikkal a vásárokbá. Lőcsös kocsin szállították a baromfiféléket, a			

	sertést és juhot, a szopós borjút. Kocsi után kötötték az eladásra váró csikót, lovat és a szarvasmarhát. A hátulso nagysaroglyába szénát raktak, az ülés alá a lovak abrakos zsákját, az itatóvödröt pedig a kocsi oldalára kötötték. A paraszt kocsi alsó és felső oldalán 1-1 vaskarika lógott, amely a „vendégváró” vasvilla helye volt. A hosszú úton a váratlan esemény sem volt ritka, amikor az önvédelmet jól szolgálta a vasvilla. A vásárba hajnaltájt indultak és gyakran késő este értek vissza a távolságtól függően. „A jó ló hosszú út megtételére képes, csak tudni kell hajtani.” Így hangzott a paraszti mondás. Egyéb elvárások is voltak a parasztlovak iránt. Lakodalomba, keresztelőre és búcsújáró helyekre féderes kocsi elé fogták jól leápol, fényes szőrű lovaikat. A magas fejtartású, élénk mozgású lovakra ilyenkor különösen büszke volt gazdájuk, innét ered a régi mondás: „A jó parasztot lováról lehet megítélni.” A ló sárban és hóban az alföldi, hajdúsági és nyírségi tanyavilág közlekedési eszköze is volt hátasként. Nehezen járható utak esetén a			

	parasztnak egyetlen hűséges segítőtársa a lova volt. Kevés helyen volt dupla nagykantár és lovagló nyereg. Ám a legtöbb lóistállóban faszögre akasztva kéznél volt a „betyárnyereg”. Ennek tartozékát képezte egy lópokróc, melyet hevederrel rögzítettek a ló hátára, erről 2 kengyel lógott alá. A fogatos hám fejjője egy keresztággal a hátszó irányítását szolgálta. A minden kocsi előtt jól dolgozó fogatos ló először tiltakozott a heveder meghúzásakor, és szorítása ellen. Kezdő lovasát legtöbbször akkor dobta le a ló, ha a tanyákból kirohanó kuvaszok és pulik a ló orrát akarták megharapni. A ló tiltakozásul ösztönösen rövidváltába ugrott és elülső lábaival igyekezett becsapni a támadó kutyákat, kevésbé törődve a hátán ülő paraszt testi épségével. A parasztló értékét jelentősen növelte, hogy sokirányú munkavégzés mellett a kancák rendszeresen ellettek. Az egykori magyar honvédség évi 20 000 db remonda lovat vásárolt fel, mely létszám 60%-át a parasztló által felnevelt 4 éves jó küllemű és vérmérsékletű, főleg herélt ló képezte.			

	Jogosan vetődhet fel az a kérdés, mi lett a sorsa azon egyedeknek, melyek nem feleltek meg a sokoldalú munkavégzésnek. A rossz szándékú, kötözködős, nehezen kezelhető, szeszélyes lovak képezték a lókupeceknél az adás-vétel tárgyát. Végül ezen lovak a vágóhidakon fejezték be életüket. A két világháború közötti időszak közel 1 milliós ló létszáma idején a nagyvárosokban „lómészárszékek” üzemeltek. Itt kizárólag lóhúst, vagy abból készült húsipari terméket árultak. E termékek ára olcsóbb volt mint a sertés vagy marhahús, így a szegény emberek bevásárló helyévé váltak.” Bányalovak: Régen a bányákban a szállítást sokáig lovakkal oldották meg. A bányaló, ha egyszer lekerült a föld mélyében futó járatokba, ritkán, gyakran már csak utolsó éveire, kiöregedve látta meg újra a napvilágot. De a lovak okos állatok: hamar megtanulták a bejárando útvonalat, megismerték az egyes bányászokat lépteikről, kialakultak szokásaik, melyekhez aztán életük végéig ragaszkodtak. Ha a műszak végén levették róluk a hámat,			

	maguktól a föld alatti istállóba cammogtak, biztos volt, hogy nem tévednek el a járatokban. Volt, amelyik még számolni is megtanult: több olyan bányaló emléke is fennmaradt, amelyik, ha a háta mögé egyel több vagy egyel kevesebb csillét kapcsoltak, nem volt hajlandó megindulni. A csillék kapcsolásának zajából tudta, mennyi súlyt akasztottak mögé... A bányászok szerették a lovakat, hiszen az ő sorsukat viselte az erős állat is. Lovak mozgatták az egész külszínt, és számuk a ló járgányok elterjedésével mind több lett”. Az úgynevezett ló járgány a felszínen helyezkedett el és – ellentétben azzal, amit a nevéből sejteni lehetne – nem közlekedésre szolgált. Sportlovak, versenylovak A lóversenyzést Magyarországon Széchenyi István honosította meg. A lóverseny kezdetben az egyszerű falusi emberek lovainak a templom körül vagy a főtéren történő futtatása volt. Általában csak két ló futott, összehasonlításképpen. Akkoriban még csak erkölcsi győzelmet jelentett, ha valakinek gyorsabb lova volt, illetve a győztes ló tulajdonosa később nagy árért tudott megválni lovától. Élelmes futtatók, főleg kisbirtokosok később külön arra tenyésztettek lovakat, hogy az ilyen versenyeket megnyerjék, majd drágán eladják négylábújukat.			

	A lovassportok a háborúk során a hadviselésben nagyon fontos szerepet játszó lovas katona és a lovak kiképzéséből alakult ki, egyúttal ma már objektív értékmérője is a lótenyésztésnek. Ezekben a sportokban rendkívül fontos a lovak teljesítménye, tudása, kiképzésük minősége és szintje, ezért magának a lovasnak is a ló engedelmességét és ügyességét ki és továbbfejlesztő idomítási készsége a lényeges. <i>A lovassport szakágai a következők</i> • díjugratás • díjlovaglás • military • fogathajtás • lovas torna • távlovaglás • western			
Munkalovak élete a hétköznapiakban.	Látogatás megszervezése egy a településen élő, és gazdálkodó földműveshez, akinél a mai napig dolgoznak lovak. Megfigyelési szempontok, mit nézzenek meg jól a gazdaságban:	Megfigyelési szempontok alapján a gazdaság megfigyelése.	Látott élmények átbeszélése. Élmények a gazdaságban-kötetlen beszélgetés a	A látogatáshoz megfelelő öltözék viselete szükséges.

ENI II. találkozó - 4. számú háttéranyag a fejlesztés megkezdéséhez
 Budapest, 2013.10.07.

	- Milyen eszközöket használnak lóval - Milyen takarmányokat esznek a lovak?? - Milyen lovakat használnak mezőgazdasági munkára? stb.	A korábban elsajátított tudásanyag, alapján felvetődő kérdéseik feltevése a gazdának.	tapasztalt dolgokról	

A modul megvalósításához szükséges eszközök/megoldások:

	Becsült költségek
Utazás, szervezés, partnerek bevonása stb.	-
Tárgyi eszközök: Folyóiratok, fényképek beszerzése, nyomtatása	2000 Ft
Anyagigény: Lapok, ragasztó, színes ceruzák, csomagoló papír	2000 Ft
Egyéb, speciális igény: Apró ajándék készítése a gazdának	1000 Ft

ENI II. találkozó - 4. számú háttéranyag a fejlesztés megkezdéséhez
Budapest, 2013.10.07.

MELLÉKLETEK:

Felhasznált irodalom:

- **Myriam Baran : 100 legendás ló**
- **Lovak enciklopédiája**
- **Novotny Péter : Ló a ház körül**
- **Kistermelők Lapja folyóirat**
- **Lótenyésztés fajtaismertető**
- **Képanyag: internet, youtube**
- **Wikipédia**